

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง "ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3" ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

ตัวอย่างประชากร

การดำเนินการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

สมมติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์เป็นการฝึกการตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์ด้วยการฝึกทักษะการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ การประเมินค่า การตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยอาศัยหลักธรรมเป็นพื้นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดเป็น (คิดดี คิดถูก) ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นหนทางนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่สงบสุข ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

จากการศึกษาของ วรณา สุดิวิจิตร ได้ทดลองสอนจริยศึกษา โดยการสร้างศรัทธาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสร้างศรัทธามีความคิดรวบยอดเชิงจริยธรรมดีกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแผนการสอนปกติ (วรณา สุดิวิจิตร 2527: บทคัดย่อ) จากการศึกษาดังกล่าวได้นำเอาขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ การประเมินค่า การตัดสินใจ และการปฏิบัติไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้คือ

1. ผลของการวัดความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์หลังจากการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหลังจากการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่

1. แผนการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ จำนวน 11 แผน 15 เรื่อง

โดยเลือกเรื่องจากหน่วยสิ่งมีชีวิต (ตัวเรา) ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของ สุมณ อมรวิวัฒน์ โดยได้ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ถือว่าครอบคลุม เนื้อหาและกระบวนการเผชิญสถานการณ์

2. แบบทดสอบความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์มีลักษณะเป็นกรณีตัวอย่าง พร้อมทั้งวาดภาพประกอบ จำนวน 15 ข้อ ให้คะแนนเต็ม 3 คะแนน โดยพิจารณา ลักษณะคำตอบซึ่งจะต้องประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลความรู้ การประเมินค่า และการตัดสินใจ ที่ถูกต้องโดยอาศัยหลักการเป็นพื้นฐาน แต่ละข้อให้ 1 คะแนน แบบทดสอบนี้ได้ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วถือว่าครอบคลุม เนื้อหาและกระบวนการเผชิญสถานการณ์

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้คะแนนข้อที่ตอบถูกเป็น 1 คะแนน และให้คะแนนข้อที่ตอบผิดเป็น 0 (ศูนย์) คะแนน โดยแบบทดสอบนี้ได้ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงและทดลองใช้แล้ว ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ก. ระดับความยาก แบบทดสอบชุดนี้มีระดับความยากตั้งแต่ 0.22 - 0.73 และมีจำนวนร้อยละของแบบทดสอบ ดังนี้

ระดับความยาก	จำนวนข้อ	ร้อยละ	แบบทดสอบข้อที่
.20 - .40	11	27.5	1, 2, 8, 10, 14, 22, 24, 29, 34, 37, 40
.41 - .60	19	47.5	4, 5, 6, 11, 16, 17, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 38, 39,
.61 - .80	10	25.0	3, 7, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 23, 36

ข. ค่าอำนาจจำแนก แบบทดสอบชุดนี้มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 - 0.63
ซึ่งนับว่าสามารถนำมาใช้ได้

ค. ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง แบบทดสอบชุดนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.78
ซึ่งนับว่ามีมาตรฐานสามารถนำมาใช้ได้

ง. ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน แบบทดสอบชุดนี้มีค่าความคลาดเคลื่อน
มาตรฐาน 2.81

4. แบบประเมิน แบ่งออกเป็น 4 ฉบับดังนี้

4.1 แบบประเมินพฤติกรรมโดยตนเอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 2
ระดับ ประเมินการนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียน

4.2 แบบประเมินพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
2 ระดับ ประเมินการนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียน

4.3 แบบประเมินความรู้สึกของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนกลุ่มสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิตตามการรับรู้ของตนเอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 2 ระดับ ประเมิน
ความรู้สึกต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4.4 แบบประเมินความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนตามการรับรู้ของนักเรียน
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ประเมินความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอน

แบบประเมินที่สร้างขึ้นทั้ง 4 ฉบับ ในข้อ 4.1 - 4.4 นี้ ได้รับการตรวจสอบจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ถือว่าครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการ
วัดและประเมิน

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2532
ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 30 คน เนื่องจากนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนนี้มีทั้งหมด 7 ห้อง แต่ละห้องจัดโดยการละความสามารถ เพศ และ
อายุ ดังนั้นลักษณะของนักเรียนจึงมีความใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงเลือกตัวอย่างประชากรโดยการ
จับฉลากเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ก่อนทำการทดลองได้ให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์ และแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. ผู้วิจัยทำการทดลองสอนตัวอย่างประชากรทั้งหมดตามแผนการสอนที่สร้างขึ้น 11 แผน เป็นเวลา 15 ครั้ง ครั้งละ 4 คาบครึ่ง รวมเวลา 67 คาบครึ่ง
3. เมื่อทดลองสอนครบทุกแผนการสอนแล้ว ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประชากรทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิมอีกครั้ง โดยให้ทำในเวลาเดียวกัน
4. หลังจากการทดลองสอนผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยให้ตัวอย่างประชากรทำแบบประเมินพฤติกรรมโดยตนเอง แบบประเมินความรู้สึกรักของนักเรียนต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามการรับรู้ของตนเอง แบบประเมินความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนตามการรับรู้ของนักเรียน และแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูประจำชั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์กับเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์โดยการทดสอบค่าที (t-test)
2. หาค่าร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์
3. เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกับเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตโดยการทดสอบค่าที (t-test)

4. ทาค่าร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ผ่าน เกณฑ์และไม่ผ่าน เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต
5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เฝ้าดูสถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product moment correlation coefficient)
6. ศึกษาพฤติกรรมในด้านการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียนจากแบบประเมินพฤติกรรมโดยตนเอง แบบประเมินพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ
7. ศึกษาความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต จากแบบประเมินความรู้สึกของนักเรียนต่อการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ
8. ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของครูจากแบบประเมินความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนตามการรับรู้ของนักเรียน โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เฝ้าดูสถานการณ์ก่อนการทดลอง มีค่าเท่ากับ 14.97 และหลังการทดลองมีค่าเท่ากับ 39.53 จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน
2. ความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เฝ้าดูสถานการณ์สูงกว่า เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เฝ้าดูสถานการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. นักเรียนทั้งหมดผ่าน เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เฝ้าดูสถานการณ์
4. ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตก่อนการทดลองสอนมีค่าเท่ากับ 18.07 และหลังการทดลองสอนมีค่าเท่ากับ 37.40 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตสูงกว่า เกณฑ์การประ เเมินผล สัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. นักเรียนทั้งหมดผ่าน เกณฑ์การประ เเมินผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริม ประสบการณ์ชีวิต

7. ความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เเผชิญสถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่ม สร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01

8. หลัง การทดลอง เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ศึกษา เพิ่ม เติมโดยให้ตัวอย่างประชากรทำ แบบประ เเมินพฤติกรรมตนเอง แบบประ เเมินความรู้สึกของนักเรียนต่อการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริม ประสบการณ์ชีวิตตามการรับรู้ของตนเอง แบบประ เเมินความ เป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนตาม การรับรู้ของนักเรียน และให้ครูประจำชั้นทำแบบประ เเมินพฤติกรรมนักเรียนโดยครูประจำชั้น ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

8.1 นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.24 ปฏิบัติตนถูกต้องตามการประ เเมินพฤติกรรม โดยตนเอง

8.2 ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 93.91 ปฏิบัติตนถูกต้องตาม การประ เเมินพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูประจำชั้น

8.3 นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.33 มีความรู้สึกเห็นด้วยร้อยละ 6.67 รู้สึกไม่ เห็นด้วยกับความรู้สึกทางบวกต่อการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต และนักเรียน ร้อยละ 89.05 มีความรู้สึกไม่เห็นด้วยร้อยละ 10.95 รู้สึกเห็นด้วยกับความรู้สึกทางลบต่อการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต

8.4 นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.57 เห็นว่าครูปฏิบัติตน เป็นกัลยาณมิตรใน ระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เพื่อ เปรียบ เเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เเผชิญสถานการณ์กับ เกณฑ์ ประ เเมินความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เเผชิญสถานการณ์ เปรียบ เเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน

กลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตกับ เกมการประ เหมนผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริม ประสบการณ์ชีวิต และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อ เเชิญ สถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ซึ่งครูสอนโดยใช้แผนการสอนตามกระบวนการ เเชิญสถานการณ์มีกระบวนการที่น่าสัง เกศ ดังนี้

1. ในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน จากการทดลอง พบว่า การสอนโดยใช้กระบวนการ เเชิญสถานการณ์ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เเชิญสถานการณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน หลังการทดลองสูงกว่า เกมที่กำหนดไว้ อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อ เเชิญสถานการณ์และผล สัมฤทธิ์ทางการ เรียนยังมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไย ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณดี วรณศิลป์ (2522: บทคัดย่อ) ซึ่ง ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุง เทพมหานครพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหามีความสัมพันธ์ในทาง บวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน และมาแฮน (Mahan 1970: 316 - 317) ได้ศึกษาผลการสอน ของครู 2 แบบ คือ การสอนแบบบรรยายประกอบการอภิปราย และวิธีสอนแบบการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบการแก้ปัญหา มีความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ใน การแก้ปัญหาได้ดี มีทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้น มีความมั่นใจในการตัดสินใจ จึงนับได้ว่ากระบวนการ เรียนการสอนตามกระบวนการ เเชิญสถานการณ์สามารถนำมาใช้ในการ เรียนการสอนอย่างได้ ผล ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาดีขึ้น และยังส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน สูงขึ้นอีกด้วย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับความเห็นของ โกลด์สไตน์ (Goldstein 1949: 235) ที่กล่าวไว้ว่า "ครูควรสอนการแก้ปัญหาโดยตรงแก่เด็ก ซึ่งควรจะมีการจัดการเรียนการสอน สำหรับที่จะช่วยให้เด็กรู้จักคิด รู้จักพิสูจนหาข้อสรุป และให้เด็กเห็นคุณค่าของการแก้ปัญหา" มีเตอร์ (Meder 1952: 132) กล่าวว่า "ในระดับประถมครูควรจะทำนายทำให้เด็กเกิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เด็กแก้ปัญหาได้ดีขึ้น" ูดรฟ (Woodruff 1964: 90) กล่าวว่า ความคิดของบุคคลมีขอบ เขต เฉพาะในสิ่งที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจหรือไม่เคยมีความคิด

รวมยอดต่อสถานการณ์นั้นมาก่อน ในขณะนั้นจะเกิดคำถามขึ้นในใจ เช่น เกิดอะไรขึ้น คนควรจะทำอย่างไร เป็นต้น แสดงว่าบุคคลนั้นกำลังเผชิญกับปัญหาที่ต้องแก้ไข เมื่อแก้ปัญหาได้สำเร็จหรือหาคำตอบได้ การคิดก็สิ้นสุดลงระยะหนึ่ง การสอนให้คิดเป็นเรื่องจำเป็นมาก เมื่อนักเรียนของเราคิดเป็นแล้ว เขาจึงจะก้าวหน้าไปพร้อมหรือก้าวหน้านำสถานการณ์ในสังคมได้ นับเป็นการศึกษาเพื่อให้อยู่ในสังคมที่พัฒนาและ เพื่อพัฒนาสังคม ทั้งนี้เพราะ การมีความรู้ในเนื้อหาแต่ไม่รู้จักคิดจะไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ (นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2513: 58) วรรณดี วรรณศิลป์ (2523: 45) และสมพร อินทกุล (2530: 43) ได้สรุปเกี่ยวกับการแก้ปัญหาไว้ว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนการแก้ปัญหา จะมีความสามารถในการแก้ปัญหามากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอน นอกจากนี้ยังนำไปใช้ในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ได้ดีด้วย และความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา จะมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ การเรียนรู้ ในการแก้ปัญหา และการฝึกหัด โจนส์ (Jones 1976: 158-159) กล่าวว่า "ผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหามุ่งจะเป็นผู้ที่สามารถใช้ความคิดแยกแยะสถานการณ์ได้หลายด้าน และ โรเบิร์ต (Robert 1965: 7088) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีความสำเร็จในการแก้ปัญหาไว้ประการหนึ่งว่า "เป็นผู้ที่มีเกณฑ์ในการหาคำตอบ"

เมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนโดยเฉลี่ยของนักเรียนได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม คือ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตเท่ากับ 39.53 จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน และ 37.40 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะในการแก้ปัญหา สามารถนำวิธีการแก้ปัญหามาตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ไปใช้แก้ปัญหาได้ ซึ่งก็น่าจะส่งผลให้นักเรียนแก้ปัญหาด้านอื่นได้เป็นอย่างดี พร้อมกับใช้ทักษะนี้แก้ปัญหาให้แก่ตนเองและสังคมในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงด้วย การเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การแก้ปัญหาคืบขึ้น โดยการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์ เพื่อนำหลักการไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

2. ในด้านวิธีสอน จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบลักษณะเด่นของแผนการสอนตามกระบวนการ เฝ้าดูสถานการณ์ ดังนี้

- 2.1 การสร้างศรัทธาคือการเรียน
  - 2.2 การฝึกการแก้ปัญหาตามกระบวนการ เฝ้าดูสถานการณ์
  - 2.3 การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน
- 2.1 การสร้างศรัทธาคือการเรียน

การเรียนการสอนที่เริ่มต้นด้วยการสร้างศรัทธา ตามวิธีการของ สุมณ อมรวิวัฒน์ หมายถึง การจัดปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม การปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรของครู ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีฉันทะ มีแรงจูงใจใฝ่รู้ เกิดความเชื่อถือและเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอน สารที่เรียนและวิธีการเรียนว่าจะบังเกิดประโยชน์สูงสุด

การสร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม

สภาพของสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการศึกษาเล่าเรียนที่ดีมีลักษณะ 4 ประการ (สุมณ อมรวิวัฒน์ 2530: 92) คือ

1. ความสงบ
2. ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ
3. ความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ
4. ความสะอาด มีระเบียบและเรียบง่าย

ลักษณะทั้ง 4 ประการนี้ ผู้วิจัยได้ยึดถือและปฏิบัติตลอดเวลาที่สอนนักเรียน 11 แผน 15 เรื่อง โดยก่อนเรียนทุกครั้งผู้วิจัยและนักเรียนจะช่วยกันทำความสะอาดและจัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบ จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมใกล้เคียงกับเรื่องที่จะเรียน ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนทุกเรื่อง และจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้ใกล้เคียงกับเรื่องที่จะเรียน เช่น จัดสภาพห้องเรียนให้เป็นบ้าน เป็นถนน ในการเรียนเรื่องอุบัตินิเทศ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนทุกครั้ง ทำให้เกิดความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ สนใจที่จะเรียน ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เรียนเขียนแสดงความคิดเห็นในหัวข้อ "เมื่อเรียน ส.ป.ช. กับอาจารย์ถิษชา หนู (ผม) อยากบอกว่า ..." สนุก ได้ความรู้ อาจารย์ตกแต่ง

ห้องเรียนเก่ง อุปกรณ์แปลก ๆ น่าสนใจ ได้ความรู้จากการดูบอร์ด การดูภาพที่ดีอยู่ที่ประตู เป็นต้น ซึ่ง บันลือ พุกกะวัน (2519: 78) ได้กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศเป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียนได้ดี ชาญชัย ศรีไสย เพชร (2525: 106) กล่าวว่าวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จก็คือ การจัดบรรยากาศภายในห้อง เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนได้กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ มีเจตคติที่ดีและซาบซึ้งในการเรียน สุจิตรา ศรีนวล (2528: 3 - 6) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความสนใจ ได้รู้ได้เห็นในสิ่งที่แปลกใหม่ และ สุทิน บุญชูวงศ์ (2530: 154) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่ทำให้เด็กพอใจ และสนใจต่อการเรียนจะสามารถทำให้เด็กมีความรู้มีทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนได้เป็นอย่างดีทางหนึ่ง และจะช่วยพัฒนาความสำเร็จในการเรียนเพิ่มขึ้น

การปฏิบัติตน เป็นกัลยาณมิตรของครู

พระพุทธเจ้าได้กำหนดลักษณะของครูดีไว้ในคัมภีร์สารัตถทีปนี (พระราชนิพนธ์ 2527: 61-62) ดังนี้

ปิโย ครุ ภาวนีโย วตฺตา จ วจนฺกุขโม
 หมฺภีรฺญ จ กถํ กตฺตา โน จจฺจฺราเน นีโยชเย

ข้อความที่เป็นภาษาบาลีพรรณนาลักษณะของครูที่ดีไว้ 7 ประการคือ

1. ปิโย ทำตนให้เป็นที่รักของศิษย์
2. ครุ ทำตน เป็นคนหนักแน่น ทั้งโดยภูมิปัญญาและอารมณ์
3. ภาวนีโย อบรมคนให้เจริญพร้อมด้วยความรู้และความ เขียวชาอายุ
4. วตฺตา มีความอดสาทะพยายามในการอบรมสั่งสอนศิษย์
5. วจนฺกุขโม อดทนต่อถ้อยคำที่กระทบกระเทือน เสียชื่อเสียงของผู้ไม่หวังดี
6. หมฺภีรฺญ จ กถํ กตฺตา อธิบายคำหรือ เรื่องที่ยากให้ง่าย
7. โน จจฺจฺราเน นีโยชเย ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย

คุณลักษณะของครูดีตามแนวพุทธศาสนาทั้ง 7 ข้อนี้ ผู้วิจัยได้ยึดถือปฏิบัติ ตลอดเวลาในระหว่างทดลองสอนและสามารถสร้างศรัทธาในตัวครูให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนได้ ดังในแบบประ เป็นพฤติกรรมความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนโดยนักเรียน เป็นผู้ประเมิน พบว่า ครูปฏิบัติ

คนเป็นกัลยาณมิตรในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 98.57 นอกจากนี้การเขียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในหัวข้อ "เมื่อเรียน ส.ป.ช. กับอาจารย์ณัชชา หนู (ผม) อยากบอกว่า..." ของนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า "อาจารย์สอนดีมาก อาจารย์เป็นคนใจดี สนุกมากที่ได้เรียนกับอาจารย์ อาจารย์มาสอนทำให้เรามีความรู้มากกว่าเดิม ได้มีความกล้าหาญแสดงออกมากกว่าเดิม" แสดงว่านักเรียนเกิดศรัทธาในตัวครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิรัตน์ เลหาวัฒน์ (2526: 74) ที่พบว่า พฤติกรรมของครูที่นักเรียนขึ้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประทับใจในทางบวก 3 ด้าน คือ ในด้านการเรียนการสอน ได้แก่ มีเทคนิคการสอนดี อธิบายเข้าใจง่าย และมีจิตวิทยาในการสอน ในด้านการอบรมแนะนำ ได้แก่ ใช้จิตวิทยาในการอบรมเด็กเดือน แก่ไขข้อบกพร่องทั้งชมเชยผู้ปฏิบัติดีและในด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่มีความรัก ห่วงใย หวังดี มีน้ำใจต่อศิษย์ นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ล้อม ไชยสร (2510: 61) และ มีศกนา ปิยะมาดา (2511: 96 - 100) ที่พบว่า ครูดีที่เด็กต้องการ เป็นผู้พูดจาสุภาพชัดเจน มีความเมตตากรุณาเป็นกันเองกับนักเรียน ขยันอดทน มีระเบียบ มีความยุติธรรมซื่อตรง ส่งเสริมให้กำลังใจและให้ความอุปการะแก่นักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ บันลือ พุกกะวัน (2519: 78 - 80) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ครูจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาได้ดีควรมีลักษณะและบทบาทดังนี้คือ รักและเมตตาเด็ก อดทนต่อคำถามต่าง ๆ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนดี เป็นผู้นำที่ดีในการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย คำพูด ฯลฯ

ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม การปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรของครู จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างศรัทธาที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจ ปลุกเร้าให้เกิดความเชื่อถือและเชื่อมั่นในตัวครู อันจะเป็นหนทางนำไปสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังที่พระราชวรมนี (อ้างถึงใน สุมณ อมรวิวัฒน์ 2530: 68) ได้กล่าวสรุปถึง "ความศรัทธา" ไว้ว่า "...ศรัทธาเป็นธรรมขั้นต้นที่สำคัญยิ่ง เป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไป เมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้ก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น..."

2.2 การฝึกการแก้ปัญหาตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง คือ การฝึกการแก้ปัญหาตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ได้แก่ การฝึกการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ฝึกการประเมินค่า ฝึกการเลือกและตัดสินใจ

และฝึกการปฏิบัติ โดยนำเอากระบวนการเผชิญสถานการณ์ของ สุมณ อมรวิวัฒน์ ซึ่งประยุกต์มาจากพุทธวิธีสอนมาใช้ในการเรียนการสอนนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ พัฒนาการทางสติปัญญา และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ

การที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์มา เป็นกิจกรรมในการสอนทุกครั้ง ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยการกระทำซ้ำบ่อย ๆ โดยผู้วิจัยสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เผชิญในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ ละคร นิทาน หุ่นเชิด ฯลฯ และได้ให้นักเรียนฝึกแก้ปัญหาตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ คือ การฝึกการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ฝึกการประเมินค่า ฝึกการเลือกและตัดสินใจ และฝึกการปฏิบัติทุกแผนการสอน ซึ่งมีหลักการที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาชื่อ ธอร์นไดค์ (Thorndike) (อ้างถึงใน วิไลวรรณ จันทรรงค์ 2530: 110) ที่ได้กล่าวว่า "การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการฝึกฝน" นอกจากนี้ สมชัย ชินะตระกูล (2528: 6) ยังกล่าวไว้ว่า ควรเน้นการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยจัดให้มีปัญหาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันให้มาก เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดแก้ อันจะก่อให้เกิดความเคยชินในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น Gagne' และกลุ่ม Cognitive-field (อ้างถึงใน พรณิษ เจนจิต 2528: 218) ให้ความเห็นว่า ในการสอนให้คนแก้ปัญหาจะต้องมีการฝึกหัดให้ทำซ้ำ ๆ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือกระทำเอง มีเดอร์ (Meder 1952: 131-134) กล่าวว่า ถ้าเด็กได้รับการฝึกหรือปลูกฝังให้รู้จักวิธีการและทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหา ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ และ โกลด์สไตน์ (Goldstein 1949: 235 - 239) ได้กล่าวว่า ครูควรสอนการแก้ปัญหาโดยตรงแก่เด็ก ซึ่งควรจะมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับที่จะช่วยให้เด็กรู้จักคิด รู้จักพิสูจน์หาข้อสรุป และให้เด็กเห็นคุณค่าของการแก้ปัญหา

นอกจากนี้ การที่นักเรียนได้ฝึกคิด 3 วิธี คือ การคิดอย่างสัมพันธ์ คิดหาเหตุผล และคิดจำแนกแยกแยะ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไป แล้วจะมีอายุระหว่าง 7-10 ปี พัฒนาการทางด้านสติปัญญาจะจัดอยู่ในขั้น Concrete operations ซึ่ง กู๊ด (Good 1974: 113) ได้กล่าวสรุปลักษณะสำคัญของความสามารถในการปฏิบัติของเด็กวัยนี้ตามทฤษฎีของ เพียเจท์ (Piaget) ว่าอยู่ในขั้นที่

สามารถใช้สมองอย่างมีเหตุผล (Ability to reason logication) และแก้ปัญหาได้กับสิ่งที่ เป็นรูปธรรม สามารถสร้างภาพความจินตใจได้ เข้าใจถึงความสัมพันธ์ (Associativity) และเปรียบเทียบสิ่งของต่าง ๆ มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการคงตัวของสิ่งต่าง ๆ เข้าใจเรื่อง การแบ่งกลุ่ม (Classificational) จัดลำดับของสิ่งของและสร้างเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งของ รวมทั้งสามารถหาคุณสมบัติของวัตถุหลายด้านได้ นอกจากนี้ บรูเนอร์ (Bruner) (อ้างถึงใน พรณี ช เจนจิต 2528: 129) ยังกล่าวไว้อีกว่า พัฒนาการ เป็น เรื่องของความต่อเนื่อง ดังนั้น ลักษณะการแก้ปัญหาของ เด็กเมื่อตอนเล็ก ๆ ก็ยังนำไปใช้เมื่อตอนโตอีก

ความสามารถในการจำแนกแยกแยะ จัดลำดับชั้นหมวดหมู่ และความสามารถ ในการ เชื่อมโยงสัมพันธ์นี้ เป็นความสามารถพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสามารถในการคิด เป็น เหตุ เป็นผล วิชาจิตวิทยา ศาสตร์ วิชาจิตวิทยาการวิจัย วิชาจิตวิทยา และวิชาจิตวิทยาวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี (ศรี เรือน แก้วกังวาล 2519: 18) นอกจากนั้นแล้ววิธีคิดทั้ง 3 วิธี ยังเป็นทักษะที่สอดคล้องกับทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์อีก 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการหาความสัมพันธ์ และทักษะการตี ความหมายข้อมูล และการลงความเห็นสรุปข้อมูล ซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นี้เป็นทักษะ ที่นำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่ง สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2525: 24) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และมีความสอดคล้องกับ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ คือ

1. การตระหนักในปัญหา (การสำรวจปัญหา การจัดหมวดหมู่ ลำดับ ความสำคัญของปัญหาและ จำแนกปัญหาที่จะต้องแก้ไขก่อนหลัง)
2. การแสวงหาวิธีการหรือแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหา (การรวบรวมข้อมูล)
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสรุปตัดสินใจ เลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด
5. การนำไปปฏิบัติและตรวจสอบ

ดังนั้น การที่นักเรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ จึงมีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้และทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์อันสามารถนำไปสู่ผลสำเร็จของการ เรียนการสอนได้ เป็นอย่างดี

2.3 การนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ในการเรียนการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ หลังจากจบบทเรียนในแต่ละแผนการสอน ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมตนเองในด้านการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง และได้รู้ถึงข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข ตัวอย่าง เช่น นักเรียนควรจะรับประทานอาหารเช้า 5 หมู่ในแต่ละวัน ปกตินักเรียนส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารเช้าไม่ครบ 5 หมู่ แต่หลังจากเรียนไปแล้วนักเรียนจะปฏิบัติตนถูกต้อง ซึ่งสังเกตจากการปฏิบัติบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับรู้จากการบอกเล่าของผู้ปกครองในสัปดาห์สหศึกษา-ลูกของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ว่า นักเรียนปฏิบัติตามคำสอนของอาจารย์อย่างเคร่งครัด ผู้ปกครองต้องจัดอาหารให้นักเรียนครบ 5 หมู่ มิเช่นนั้นนักเรียนจะไม่ยอมรับประทาน และผู้ปกครองเสนอความเห็นว่ายากให้นักเรียนได้บันทึกพฤติกรรมในด้านการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันตลอดไป เพราะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ซึ่ง สมิตร์ วัฒนานุกร (2518 : 87) กล่าวว่าไว้ว่า การปฏิบัติสามารถใช้พัฒนาทักษะที่ต้องการส่งเสริมการเรียน และเป็นการฝึกอบรมตนเองอีกด้วย ดุษณี แก้วกำเนิด (2523 : 79) กล่าวว่า กิจกรรมชั้นการปฏิบัติทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง ได้พบเห็นด้วยตนเอง เป็นแนวทางทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด นอกจากนี้วิธีการนี้ยังสนับสนุนหลักสูตรในปัจจุบัน ซึ่งเน้นกระบวนการปฏิบัติจริง (สมพงษ์ พลະสุรย์ 2532 : 9) และ นาคยา บิลันธนานนท์ (2527 : 28) ยังได้กล่าวถึงการออกแบบการสอนเพื่อความสำเร็จของผู้เรียนไว้ว่า "ครูจะต้องเตรียมสภาพการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้นำแนวคิดของสิ่งที่เรียนไป มาใช้ได้จริงในสภาพสังคมหรือชีวิตประจำวันของเขา"

จึงนับได้ว่าวิธีการให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมตนเอง เป็นวิธีการที่ทำให้
นักเรียนนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล

3. จากการศึกษาเพิ่มเติม เกี่ยวกับการประเมินตนเอง การสังเกตพฤติกรรม โดย
อาจารย์ประจำชั้น ความรู้สึกต่อการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และความ
เป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอน มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

3.1 การประเมินตนเองและการสังเกตพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น ผลของการประเมินสอดคล้องและสัมพันธ์กันคือ นักเรียนซึ่งเป็นตัวอย่างเป็นประชากรเห็นว่า ตนเองได้นำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 91.24 ยังมีพฤติกรรมบกพร่องคิดเป็นร้อยละ 8.76 (ตารางที่ 9) และครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนได้นำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 93.91 ยังปฏิบัติบกพร่องคิดเป็นร้อยละ 6.09 (ตารางที่ 11)

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า .นักเรียนนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องในระดับมาก ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ได้เน้นการสอนโดยการสร้างศรัทธา เมื่อนักเรียนศรัทธาในตัวครู ศรัทธาต่อการสอนของครู จึงทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อและปฏิบัติตามซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พินัส หันนาคินท์ (2523: 123) และ หล่อ อีระชาติ (2514: 334) ที่ว่า ถ้าหวังผลให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้แน่นอน ครูควรสร้างศรัทธาก่อน เป็นประการแรก เมื่อนักเรียนศรัทธา เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผลแล้ว ก็ย่อมทำให้เกิดการยอมรับนำเอาไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนั้นผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณา สุติวิจิตร (2527: 74) ซึ่งทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองนำสิ่งที่เรียนไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริงมากกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนการที่นักเรียนยังมีพฤติกรรมบกพร่องนั้น จากการสังเกต การสัมภาษณ์นักเรียน และการที่ได้รับข้อมูลบางส่วนของผู้ปกครองในสัปดาห์ที่สนทนาศิษย์-ลูก ของ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า การที่นักเรียนมีพฤติกรรมบกพร่องนั้นบางสาเหตุเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม เช่น การที่นักเรียนรับประทานอาหารเช้า 5 หน้ เนื่องจากทางบ้านไม่ได้จัดเตรียมให้อาหารครบ ๓ หน้ บางสาเหตุ เนื่องมาจากพฤติกรรมที่ต้องฝึกปฏิบัติ เป็น เรื่องที่ต้องใช้เวลานานในการฝึกฝน และต้องใช้ความอดทนสูง เช่น การปรับบุคลิกภาพ การปฐมพยาบาล เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ควรมีเวลาในการฝึกฝนมากกว่านี้ แต่มีข้อจำกัด เรื่อง เวลาจึงยังทำให้นักเรียนมีความบกพร่องอยู่

3.2 ในด้านความรู้สึกของนักเรียนต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกทางบวกต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คิดเป็นร้อยละ 93.๕3

เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้ สมหักดี ลินตฺเวชญ์ (2522: 11) ได้ให้ความเห็นว่า ท่าที ความคิดเห็น และความรู้สึกเอนเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดภายหลังจากการที่บุคคลได้ประสบการณ์ในสิ่งนั้นนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของ เจตคติ ซึ่งการก่อตัวของ เจตคตินี้ ภายจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาร์มณี (2524: 234) กล่าวว่า มีสาเหตุเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ส่วนตัว เหตุการณ์ที่ประทับใจ และการรับเอา เจตคติเดิมของผู้อื่นที่มีอยู่แล้วมาเป็น เจตคติของตนเอง ดังนั้นการที่นักเรียนได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประทับใจและจากการถ่ายทอดเจตคติที่ดีต่อกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูจึงเป็นสาเหตุหนึ่งให้นักเรียนที่มีความรู้สึกทางบวกต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และฝังแน่น เป็น เจตคติที่ดีต่อไป

การที่นักเรียนมีความรู้สึกทางบวกต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตย่อมแสดงว่ามีความเอนเอียงในทางที่พึงพอใจ เห็นว่าดีมีประโยชน์ เป็นแรงจูงใจให้ปรับตัว เพราะเมื่อมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมเข้าหาสิ่งนั้นเป็นค่านิยม เป็นเจตคติ ให้ความชื่นชมต่อเนื่องไปถึงสิ่งอื่น ๆ และช่วยให้ตัดสินใจต่าง ๆ ได้ดี (ภายจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาร์มณี 2524: 227) และในด้านการเรียนการสอน เมื่อนักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาที่เรียน ผู้เรียนย่อมอยากเรียนวิชานั้น ๆ ซึ่งทำให้ผลการเรียนดีขึ้น และถ้าหากผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนก็ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชานั้นด้วย ซึ่งเจตคติเป็นสิ่งที่สามารถสร้างและส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้โดยใช้วิธีที่เหมาะสม (สมพงษ์ พวงคำ 2528: 32)

ผลการทดลองจึงพิสูจน์ว่า การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้อย่างได้ผล ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่ง สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม (2521: 78) กล่าวไว้ว่า ถ้านักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอน หรือต่อวิชาใด นักเรียนจะเรียนวิชานั้นได้ดีเป็นส่วนใหญ่ ตรงข้ามถ้านักเรียนมีเจตคติไม่ดีต่อวิชาใดจะทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากจะเรียนวิชานั้นเลย ฉะนั้นในการเรียนการสอน ครูจึงควรปลูกฝังเจตคติที่ดีให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

3.3 การปฏิบัติคน เป็นกัลยาณมิตรของครู นักเรียนซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรเห็นว่า ครูปฏิบัติคน เป็นกัลยาณมิตรในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 98.57 ไม่มีพฤติกรรมที่นักเรียนเห็นว่าครู ปฏิบัติในระดับน้อย ซึ่งอาจ เป็น เพราะการสอนตามกระบวนการ เจริญสถานการณืเน้นการสร้างศรัทธา ทั้งในด้านตัวครู และการจัดการ เรียนการสอน มีการสร้างความคุ้นเคย การจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน การฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นว่าครู ปฏิบัติคน เป็นกัลยาณมิตรในระดับมากเกือบทุกพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิไลวรรณ จันณรงค์ ที่ทดลองสอนภาษาไทยโดยใช้กระบวนการ เรียนการสอนตามหลักพุทธศ โดย เน้นการสร้าง ศรัทธาในตัวครูและวิชาที่เรียน เน้นการฝึกทักษะภาษา เน้นการมองตนเอง และการประเมินของ กัลยาณมิตร พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง เห็นว่าครูปฏิบัติคน เป็นกัลยาณมิตรในระดับมากกว่านักเรียน กลุ่มควบคุม

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะ เห็นได้ว่าการ เรียนการสอนตามกระบวนการ เจริญสถานการณื ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ ยังมีความสัมพันธ์กันทางบวก นอกจากนี้ยัง เป็นการจัดการ เรียนการสอนที่ เน้นการสร้างศรัทธา การนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จึงทำให้นักเรียนศรัทธาต่อตัวครู ศรัทธาต่อการ เรียนการสอน จน เกิด เจตคติที่ดีต่อการ เรียนการสอน และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. จากผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การสอนตามกระบวนการ เจริญสถานการณื ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา เมื่อ เจริญสถานการณืและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กันทางบวก ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหากับ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนอีกด้วย จึงสมควรที่จะนำกระบวนการ เรียนการสอนนี้มาใช้ต่อไป

2. การคิด เป็น ทำ เป็น แก้ปัญหา เป็น เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน โดยการอบรมให้ครูผู้สอนได้ เข้าใจและพยายามค้นหาวิธีสอนใหม่ ๆ หรือวิธีสอนที่มีผู้ค้นคว้าวิจัย แล้วได้ผล นำมาประยุกต์ใช้ในการ เรียนการสอนให้เหมาะสมกับ เนื้อหาวิชา ระดับชั้น และวัย ของผู้เรียน

3. ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากส่งเสริมด้านเนื้อหาวิชาแล้ว ครูผู้สอนควรฝึกฝนให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหาที่แปลกใหม่หลายแง่หลายมุม ซึ่งไม่เฉพาะในบทเรียนเท่านั้น แต่ควรเพิ่มเคสการคิดเป็น คิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กมีความคิด และความสามารถในการแก้ปัญหาต่อไป

4. การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครูและวิชาที่เรียน มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นครูผู้สอนควรพยายามปรับปรุงตนเอง ให้เป็นที่น่าเคารพ น่าศรัทธา แก่ นักเรียน และช่วยปลูกฝัง เจตคติที่ดีในการ เรียนแต่ละวิชาให้แก่เด็กนักเรียนด้วย ทั้งนี้ครูผู้สอนเองจะต้องมี เจตคติที่ดีในวิชาที่สอนด้วยจึงจะสามารถสร้างศรัทธาและ เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนได้

5. ในการสอนแต่ละครั้งผู้วิจัยได้จัดสภาพห้อง เรียนให้เหมาะสมกับ เนื้อหาและกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการ เรียนรู้ การจัดสภาพห้องเรียน ต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้น ครูผู้สอนอาจจัดสภาพห้องเรียนสัปดาห์ละครั้ง โดยจัด เรื่องที่คล้ายกันให้อยู่ในสัปดาห์เดียวกัน เช่น อาหารหลัก 5 หมู่ อาหารที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยเรียน สนุกสนานในการรับประทานอาหาร เป็นต้น และจัดสภาพห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการ เรียนวิชาอื่นด้วย หากมีสถานที่เพียงพออาจจัดห้อง เรียน: เฉพาะสำหรับการ เรียนกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต เช่น เดียวกับการมีห้องศิลปะหรือพลศึกษา

6. การสอนตามกระบวนการ เจริญสถานการณื เป็นการสอนที่ใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ในการสอน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และมีความเข้าใจยิ่งขึ้น ในการนำวิธีการสอนนี้ไปใช้ครูผู้สอนสามารถนำวัสดุง่าย ๆ มาดัดแปลง เพื่อจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก อุปกรณ์ที่ดีไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง แต่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนสามารถนำวัสดุต่าง ๆ ที่หาได้ง่ายมาดัดแปลงให้ เข้ากับกิจกรรมการสอนและมีความ เหมาะสมตรงกับ เนื้อหาได้มากน้อย เพียงใด นอกจากนี้การทำอุปกรณ์ครูผู้สอนในระดับชั้น เดียวกันอาจช่วยกันทำอุปกรณ์เพื่อใช้ร่วมกัน เป็นการประหยัดเวลา แรงงาน และวัสดุอุปกรณ์

7. การนำกระบวนการ เจริญสถานการณืไปใช้ ครูผู้สอนสามารถยืดหยุ่นการฝึกทักษะการ เจริญสถานการณืได้ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับ เนื้อหาวิชา เวลา ความสนใจ วัย และระดับชั้นของผู้เรียน เช่น ภายในเวลา 3 คาบ อาจใช้การฝึกทักษะการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร

และการประเมินค่า ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา จึงค่อยฝึกทักษะการเลือกตัดสินใจ และการปฏิบัติให้ครบกระบวนการทั้งหมด ก็เป็นที่คาดหมายได้ว่า นักเรียนจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงดังผลการวิจัยครั้งนี้ได้

8. การรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ต้องใช้ทักษะการฟัง การอ่าน และการเขียน ดังนั้นในการนำกระบวนการนี้ไปใช้ ครูผู้สอนควรจะมีเชื่อมั่นว่าเด็กมีพื้นฐานเหล่านี้เพียงพอ นอกจากนี้การเรียนการสอนตามกระบวนการนี้ นักเรียนจะต้องทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้นจึงควรมีการฝึกหัดการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และความมีระเบียบวินัยด้วย

9. การติดตามผลการปฏิบัติ มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอนกลุ่ม เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ครูผู้สอนควรติดตามผลการปฏิบัติของนักเรียนโดยใช้เวลานานพอสมควรและมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในด้านการนำไปปฏิบัติ และการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้าน เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตนได้ถูกต้อง เช่น การจัดอาหารให้ครบ ๕ หมู่ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง เกี่ยวกับการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ และใช้เวลาทดลองสอนอย่างน้อย 1 ปี
2. ควรมีการนำเอากระบวนการเผชิญสถานการณ์ไปทดลองสอนกับวิชาทักษะอื่น ๆ อีก เช่น คณิตศาสตร์
3. ควรมีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาในแนวอื่น แล้วทดลองใช้เพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพดี สามารถศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้